

О. В. Марухленко,
к. е. н., докторант, Національна академія державного управління при президенті України
ORCID iD: 0000-0001-8050-6615

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.8.116

IMPACT INVESTING ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

О. Maruhlenko,
Candidate of Economics, PhD, National Academy for public administration under the President of Ukraine

IMPACT INVESTING AS A TOOL OF SOCIAL CAPACITY DEVELOPMENT

У статті проаналізовано такий сучасний інноваційний інструмент соціального інвестування як impact investing. Розглянуто його особливості використання у міжнародній практиці та можливості застосування в Україні. Детально розглянуто та визначено сутність такого поняття, як impact investing. Визначено і розглянуто походження цього інструменту. Нині найбільшою організацією, що об'єднує гравців ринку імпаکت-інвестицій, є американська некомерційна організація Global Impact Investing Network, тому у статті приділено увагу особливостям та можливостям діяльності такої організації. Також у статті виділено чотири основні риси impact investing, а саме: намір мати позитивний соціальний і / або екологічний ефект; вимірювання, оцінка результатів від впливу; намір отримати прибуток; фінансовий результат може варіюватися. При розгляді особливостей використання impact investing у міжнародній практиці наведені передові практики їх застосування. У статті наголошується, що наявний світовий досвід здійснення impact investing показує, що є безліч проблемних питань, які стримують його розвиток: потрібне проведення відповідних наукових досліджень, створення різних методик, підготовка фахівців тощо. У зв'язку з цим необхідно, щоб в Україні існував орган, який взяв би на себе функції щодо вивчення досвіду impact investing, його адаптації та популяризації на ринку країни. Таким координуючим органом міг би стати Український банк реконструкції та розвитку (УБРР). Однак створення нової фінансової інституції неминуче пов'язане з певними ризиками.

The article analyzes such a modern innovative social investment tool as impact investing. Its features of use in international practice and the possibilities of its use in Ukraine are considered. The essence of the concept of impact investing is reviewed and defined in detail. Identified and considered the origin of this tool. Currently, the largest organization uniting players in the market of impact investments is the American non-profit organization Global Impact Investing Network, so the article focuses on the features and capabilities of this organization. The article also highlights four main features of impact investing, namely: the intention to have a positive social and / or environmental effect; measurement, impact assessment; intends to make a profit; The financial result may vary. When considering the features of the use of impact investing in international practice, best practices for their use are given. The article notes that the existing international experience in the implementation of impact investing shows that there are many problematic issues that hinder its development: it requires the conduct of relevant research, the creation of various methods, the training of specialists and the like. In this regard, it is necessary for Ukraine to have a body that would take over the functions of studying the experience of invest investing, adapting it and popularizing it in the country's market. Such a coordinating body could be the Ukrainian Bank for Reconstruction and Development (UBD). However, the creation of a new institution is inevitably associated with certain risks. Namely: among the Ukrainian market participants there is a fear that if the UBR will provide only refinancing to banks (at the first stage it will be only state-owned banks), in this case the Ukrainian Bank for Reconstruction and Development may become the second issuing center; A new bank should not create competition for ordinary commercial banks by dumping loan offers; A first-level UBRD, financed exclusively from the state budget, can be a tool for investing in very expensive infrastructure projects or becoming a victim of lending to market decisions.

The introduction of the mechanism of impact investments in Ukraine will allow attracting private capital to solving social and environmental issues, which, on the one hand, will reduce the burden on the state budget, and on the other, will contribute to the development of private initiative and business. It should be emphasized that the impact investing paradigm has a pronounced socially oriented character and fully corresponds to the model of the socio-economic development of Ukraine.

Ключові слова: соціальне інвестування, impact investing, соціальний ефект, добробут, інструмент, соціальний потенціал.

Keywords: social investment, impact investing, social effect, wealth, tool, social potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасній реальності при інших рівних умовах більш успішним буде той бізнес, підприємство або проект, лідер якого вважає досягнення соціально-значущих цілей своїм пріоритетом.

Імпакт-інвестування та соціальний бізнес — це інновація, заснована на усвідомленому виборі суспільних цінностей, прагненні змінити світ на краще і створенні вкладу в майбутнє всього людства.

Оскільки батьківщиною даного інструменту вважаються США, де імпакт-інвестиції широко використовуються, то Україна є стратегічним резервом і опорою для розвитку економіки і соціальної сфери, яка володіє значним соціальним потенціалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У цілому, можна відзначити, що питання, що стосуються визначення, варіантів і підходів до імпакт-інвестування отримали лише фрагментарне висвітлення і не дивлячись на достатню кількість статей і робіт існує коло недостатньо досліджених питань. До теперішнього часу не склалася єдина точка зору щодо визначення, сутності та стандартів імпакт-інвестування. Практично не існує розгорнутих процесів механізму оцінки ефективності проектів імпакт-інвестування. На сьогоднішній день навіть відсутній переклад цього поняття. У зв'язку з цим виникає необхідність подальших досліджень щодо систематизування системного розуміння імпакт-інвестування, напрямків і форм його реалізації.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є дослідження особливостей impact investing як дієвого інструменту розвитку соціального потенціалу регіонів України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ХХІ ст. в інвестиційній діяльності почали відбуватися певні трансформації, що зачіпають не тільки її форми та інструменти, а й принципові засади. В результаті цих процесів почали з'являтися нові різновиди інвестування, до яких відноситься і імпакт-інвестування (або інвестиції впливу, англ. — impact investing) — принципово нова парадигма інвестування, що з'явилася близько 10 років тому [4], розвиток якої має великі перспективи, в тому числі в Україні.

Одним з головних стимулів розвитку цього інвестиційного інструменту виступила базова ставка (ставка рефінансування) в США, яка в 2008—2016 рр. не перевищувала 0,25%.

У деякій мірі імпакт-інвестування є окремим випадком соціального інвестування (інвестування в проекти, що ставлять собі за мету досягнення позитивного соціального ефекту), проте мають ряд принципових відмінностей. По суті, імпакт-інвестиції являють собою нову парадигму інвестиційної діяльності та йдуть в розріз з усталеними поглядами про те, що соціальні та екологічні проблеми можуть вирішуватися тільки за допомогою держави або благодійності, а ринкові інвестиції повинні бути спрямовані виключно на отримання фінансового результату.

Нині найбільшою організацією, що об'єднує гравців ринку імпакт-інвестицій, є американська некомерційна організація Global Impact Investing Network (далі — GIIN), яка пропонує таке тлумачення терміна "impact investing": "impact investing — інвестиції, що виробляються компаніями, організаціями, фондами з метою отримання соціального та / або екологічного ефекту поряд з фінансовим вигрaшем" [3].

Виходячи з наведеного визначення, виділяють чотири основні риси impact investing.

1. Намір мати позитивний соціальний і / або екологічний ефект. Інвестор вибирає для інвестування такий проект, реалізація якого націлена на вирішення певної проблеми і несе за собою позитивний соціальний та / або екологічний ефект.

2. Вимірювання, оцінка результатів від впливу. Особливістю impact investing є зобов'язання інвестора здійснювати оцінку та повідомляти громадськості про соціальні та екологічні результати, що були досягнені, забезпечувати прозорість і підзвітність освоєння коштів у процесі інвестування. Підходи інвесторів до вимірювання та оцінки результатів роботи над проектом розрізняються, але в загальному оцінка отриманого результату (наданого впливу) проходить такі етапи:

- постановка соціальних і екологічних цілей;
- визначення показників результативності, вироблення методів оцінки досягнутих результатів;
- управління об'єктами, що інвестуються відповідно до заданих цілей, регулярне проведення моніторингів діяльності;
- інформування громадськості та інших зацікавлених сторін про досягнуті соціальні і / або екологічні показники [3].

3. Намір отримати прибуток. Здійснюючи impact investing, інвестори розраховують на отримання прибутку або, як мінімум, на повернення вкладеного капіталу.

4. Фінансовий результат може варіюватися. Інвестори ставлять собі за мету отримати фінансовий результат, який може бути нижче ринкової процентної ставки або дорівнювати їй з поправкою на ризик.

Багато інститутів як урядових, так і приватних, стимулюють інвесторів здійснювати impact investing:

— банки, пенсійні фонди, фінансові консультанти, як правило, більш охоче співпрацюють і надають підтримку або пропонують більш вигідні умови тим інвесторам, які зацікавлені у вирішенні загальних або приватних соціальних і / або екологічних проблем;

— держава і фінансові інститути розвитку також охоче йдуть назустріч таким інвесторам. Така підтримка може полягати в наданні податкових та інших пільг, надання інформаційних та консультаційних послуг, допомоги в оцінці економічного ефекту (впливу) тощо [3].

Імпакт-інвестинг можна визначити як соціально адаптований вид інвестицій, спрямований на отримання комплексного приватного і громадського ефекту. Приватний ефект полягає в отриманні прибутку, громадський — у досягненні позитивного соціального або екологічного результату. Соціально адаптований характер імпакт-інвестування полягає в тому, що воно здійснюється з урахуванням впливу на стан суспільства в цілому. Імпакт-інвестиції не можна розглядати як якусь благодійність, це нова парадигма організації інвестиційного процесу, яка відображає зростаючий рівень соціальної відповідальності бізнесу в західних країнах.

Ринок impact investing пропонує інвесторам реальні можливості вкладення в соціальні та екологічні проекти, які, в свою чергу, приносять фінансову віддачу. Наведемо кілька конкретних прикладів проектів impact investing, що відображають досвід різних компаній.

Revolution Foods — приватна компанія, заснована в 2006 р. у Каліфорнії двома колишніми шкільними вчителями Кірстен Тобі і Крістін Річмонд. Компанія працює в сфері шкільного харчування і здорової їжі, частка ринку оцінюється в 25 млрд дол. Засновники починали свій бізнес з 500 000 дол. США (власні заощадження і засоби бізнес-янгелів). Сьогодні співвласниками бізнесу є W.K. Kellogg Foundation, Catamount Ventures, City of Oakland, DBL Investment Partners, Revolution Growth [4]. У 2014 р. компанія отримала інвестиції в розмірі 30 млн дол. США від венчурного фонду Revolution Growth, засновник якого (Steve Case) увійшов до складу ради директорів. Revolution Foods переслідує такі цілі соціального впливу: розвиток суспільства, продовольча безпека, оздоровлення населення. Соціальний вплив компанії полягає в тому, що вона щодня поставляє у понад 1 000 шкіл дванадцять штатів США порядку 200 000 збалансованих обідів за помірними цінами. 75% цих обідів отримують школярі з сімей з низькими доходами. Водночас компанія є прибутковою — річний дохід в 2009 р. становив 8 млн дол., сьогодні він оцінюється в 100 млн дол. [5].

Ще один приклад відноситься до компанії Greyston Bakery — це приватна комерційна компанія, заснована Берні Глассманом в 1982 р. і є підрозділом благодійного фонду Greyston Foundation, який займається боротьбою з бідністю в окрузі Вестчестер, США. Greyston Bakery успішно працює на ринку хлібобулочних виробів, основним її споживачем є велика компанія Ben & Jerry's. Особливістю компанії є те, що вона забезпечує людей робочими місцями, проводить їх навчання, незалежно від їх освіти, попереднього місця роботи або будь-яких соціальних бар'єрів, тобто діє за схемою "відкритого

найму" [6]. Компанія переслідує такі цілі соціального впливу: розвиток суспільства, розвиток людського потенціалу, зростання доходів населення [4]. Розподілом доходів фірми займається благодійний фонд Greyston Foundation, гроші йдуть на поліпшення житлових умов місцевого населення, потреби дитячих садків і лікарень.

У 2015 року доходи компанії склали більше 20 млн дол. США, з них 78% — доходи від продажу продукції пекарні, 8% — гранти від держави, 6% — приватні пожертвування, 5% — доходи від надання послуг, 3% — інші прибутки. Витрати компанії в 2015 р. також склали понад 20 млн дол. США, з них: 74% — діяльність пекарні, 7% — оплата послуг, 7% — допомога дітям, 5% — управлінські витрати, 4% — житлове будівництво, 2% — розвиток трудових ресурсів, 1% — пожертвування фонду Gardens [7].

Oportun — приватна компанія, заснована в 2005 р. Джеймсом Гутьєрресом у Каліфорнії, США. Oportun надає доступні кредити малозабезпеченому латиноамериканському населенню з низькою кредитною історією (або без неї) на споживчі потреби. Суми наданих кредитів варіюються від 300 дол. США до 7 000 дол. США на термін від 7 до 35 місяців. Умови кредитування є доступними для малозабезпеченого населення: за даними досліджень альтернативне кредитування в інших компаніях обійдеться в середньому в 4 рази дорожче [8]. Цілі соціального впливу, які ставить перед собою Oportun: доступ населення до фінансових ресурсів, розвиток суспільства, забезпечення рівності прав і можливостей [4]. Позитивний соціальний вплив полягає в тому, що за станом на 31 грудня 2016 року компанія допомогла більш ніж 900 000 людей, більшість яких має низькі доходи, надавши їм кредити на суму понад 3,3 млрд дол. США [8]. Oportun підрахували, що їх клієнти сукупно зекономили близько 920 млн дол. у вигляді відсотків і комісій за позиками, звернувшись до них, а не в альтернативні компанії. Компанія залучила понад 265 млн дол. інвестицій за рахунок коштів провідних венчурних фондів, бізнес-янгелів, а також використовувала власні кошти і привертала до інвестування своїх співробітників. Інвесторами компанії виступають Greylock Partners, Core Innovation Capital, The Catalyst Fund of CFSI, Charles River Ventures та ін. [8]. Кожного року дохід компанії становить близько 120 млн дол. [9].

ВИСНОВКИ

Незважаючи на привабливість і зростаючий інтерес до ринку impact investing, інвестори стикаються з чималою кількістю проблем. До найбільш актуальних можна віднести:

- недовік капіталу з огляду на високий ризик / прибуток;
- недовік високоякісних інвестиційних пропозицій;
- недовік інституційних структур, що задовольняють потреби інвесторів;
- відсутність єдиного тлумачення поняття "ринок імпакт-інвестицій" і його сегментів;
- недостатня кількість досліджень та інформації;
- складність в оцінці впливу, недостатня кількість методик;
- недостатня кількість фахівців у цій галузі з відповідними навичками;

— недостатня державна підтримка ринку impact investing [1; 2].

Проте в країнах СНД ринок impact investing поки що не розвинений, немає відповідної нормативно-правової бази, яка координує інституційної структури тощо. Разом з тим його впровадження в Україну є вельми перспективним, особливо в зв'язку з соціально орієнтованою моделлю розвитку, прийнятої в країні.

Наявний світовий досвід здійснення impact investing показує, що є безліч проблемних питань, які стримують його розвиток: потрібне проведення відповідних наукових досліджень, створення різних методик, підготовка фахівців тощо. У зв'язку з цим необхідно, щоб в Україні існував орган, який взяв би на себе функції щодо вивчення досвіду impact investing, його адаптації та популяризації на ринку країни. Таким координуючим органом міг би стати Український банк реконструкції та розвитку (УБРР). Однак створення нової фінансової інституції неминує пов'язане з певними ризиками.

Перший ризик: серед українських учасників ринку існує побоювання, що якщо УБРР надаватиме тільки рефінансування банкам (на першому етапі це будуть лише держбанки), то в цьому разі Український банк реконструкції та розвитку може стати другим емісійним центром. Першим залишиться Національний банк України, що надає рефінансування зараз.

Другий ризик: новий банк не повинен створювати конкуренцію звичайним комерційним банкам за рахунок демпінгу кредитних пропозицій. У такому разі умови роботи банківської системи України тільки погіршаться.

Третій ризик: УБРР першого рівня, фінансований виключно з державного бюджету, може стати інструментом капіталовкладень у дуже дорогі інфраструктурні проекти або стати жертвою кредитування кон'юнктурних рішень. Тому дуже важливо, щоб реалізація всіх проектів і виділення коштів здійснювалися максимально прозоро і на конкурентній основі. В ініціаторів створення УБРР є розуміння цих ризиків, і, вважаю, їх удасться уникнути.

Впровадження в Україні механізму імпаکت-інвестицій дозволить залучити приватний капітал до вирішення соціальних і екологічних питань, що, з одного боку, знизить навантаження на державний бюджет, а з іншого — послужить розвитку приватної ініціативи і бізнесу. Слід підкреслити, що парадигма impact investing носить яскраво виражений соціально орієнтований характер і повністю відповідає моделі соціально-економічного розвитку України.

Література:

1. Annual Impact Investor Survey [Electronic resource]. — 2016. — Mode of access: <https://thegiin.org/knowledge/publication/annualsurvey2016>. — Date of access: 21.02.2019.
2. Impact Investing Trends: Evidence of a Growing Industry [Electronic resource]. — 2016. — Mode of access: <https://thegiin.org/research/publication/impact-investing-trends>. — Date of access: 21.02.2019.
3. What You Need to Know About Impact Investing [Electronic resource] // GIIN. — 2016. — Mode of access: <https://thegiin.org/impact-investing/need-to-know/>. — Date of access: 21.02.2019.

4. A Short Guide to Impact Investing [Electronic resource]. — 2017. — Mode of access: <https://casefoundation.org/resource/short-guide-impact-investing/>. — Date of access: 21.02.2019.

5. How Revolution Foods Made a Business of Healthy Food for Healthier Students [Electronic resource] // Entrepreneur. — 2017. — Mode of access: <https://www.entrepreneur.com/article/238277>. — Date of access: 21.02.2019.

6. About Grey stone [Electronic resource] // Grey stone. — 2017. — Mode of access: <https://www.linkedin.com/company/greystone-&-co->. — Date of access: 21.02.2019.

7. Greystone: annual report 2016 [Electronic resource]. — 2017. — Mode of access: https://www.greystonepower.com/sites/greystone/files/PDF/Annual_Reports/2016%20Annual%20Report.pdf. — Date of access: 21.02.2019.

8. About Oportun [Electronic resource]. — 2017. — Mode of access: <http://www.oportun.com/about-oportun/>. — Date of access: 21.02.2019.

9. Oportun executive helps build access to affordable loans [Electronic resource]. — 2017. — Mode of access: <https://press.oportun.com/oportun-acquires-intellectual-property-and-lending-platform-of-springboardauto-com/>. — Date of access: 21.02.2019.

References:

1. Annual Impact Investor Survey (2016), available at: <https://thegiin.org/knowledge/publication/annualsurvey2016> (Accessed 21 February 2019).
2. Impact Investing Trends: Evidence of a Growing Industry (2016), available at: <https://thegiin.org/research/publication/impact-investing-trends> (Accessed 21 February 2019).
3. GIIN (2016), "What You Need to Know About Impact Investing", available at: <https://thegiin.org/impact-investing/need-to-know/> (Accessed 21 February 2019).
4. A Short Guide to Impact Investing (2017), available at: <https://casefoundation.org/resource/short-guide-impact-investing/> (Accessed 21 February 2019).
5. Entrepreneur (2017), "How Revolution Foods Made a Business of Healthy Food for Healthier Students", available at: <https://www.entrepreneur.com/article/238277> (Accessed 21 February 2019).
6. Grey stone (2017), "About Grey stone", available at: <https://www.linkedin.com/company/greystone-&-co-> (Accessed 21 February 2019).
7. Greystone: annual report 2016 (2017), available at: https://www.greystonepower.com/sites/greystone/files/PDF/Annual_Reports/2016%20Annual%20Report.pdf (Accessed 21 February 2019).
8. About Oportun (2017), available at: <http://www.oportun.com/about-oportun/> (Accessed 21 February 2019).
9. Oportun executive helps build access to affordable loans (2017), available at: <https://press.oportun.com/oportun-acquires-intellectual-property-and-lending-platform-of-springboardauto-com/> (Accessed 21 February 2019).

Стаття надійшла до редакції 22.03.2019 р.